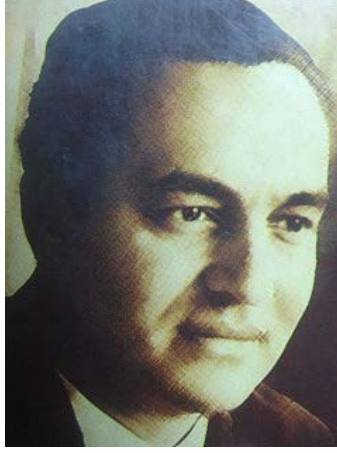

मुकेश - भाग ३

'मुफ्लिस का सहारा दिल ही तो है' हे त्यांचे गाणे काळजाचा ठाव घेणारेच आहे. आपले सर्वस्व ओतून सर्व प्रकारच्या संगीतरचना त्यांनी जिवंतपणे सादर केल्या. संगीतप्रेमींच्या आणि प्रेक्षकांच्या काळजाला स्पर्शून जाणारी अशीच ती गाणी होती. मित्राने धोका दिल्यास 'दोस्त दोस्त ना रहा' ह्या गाण्यातून तुमच्या मनाला दिलासा मिळेल, तर प्रेमात पडला असाल तर 'कभी कभी मेरे दिल मे' तुम्हाला हवेत तरंगायला लावेल. अर्थातच ह्या गीताचे शब्द साहिर यांचे, संगीत खय्याम यांचे, पण अखेरीस मुकेशचा घुमणारा आवाज थेट तुमच्या हृदयाला जाऊन भिडेल.

त्यांनी असंख्य प्रकारची गाणी म्हटली असली तरी करुण आर्त गाण्यांसाठीच ते स्मरणात राहतील. त्यांनी प्रेमाची, सौख्याची गाणी म्हटली. गझलाही गायल्या. परंतु या सर्वांत दुःख, प्रेमाचा इन्कार, फसवणूक, नियती, असहायता आणि देवाची कळकळीची आळवणी अशा विषयांवरची त्यांची गाणीच जास्त श्रेष्ठ ठरली.

मुकेश डेट्रॉइट येथील एका कार्यक्रमाची तयारी करत असताना स्टेजवर अकस्मात कोसळले आणि त्याच दिवशी म्हणजे २७ ऑगस्ट १९७६ रोजी त्यांचा मृत्यू झाला. हृदयविकाराच्या पाचव्या धक्क्याने त्यांचे निधन झाले. टाईम्स ऑफ इंडियाचे प्रतिनिधी श्री. एम्. व्ही. कामथ यांच्या वॉशिंग्टन येथील घरी या गायकाच्या मृत्यूच्या आधल्या रात्री (योगायोगाने) त्यांच्या सन्मानार्थ वैयक्तिकरित्या भोजन समारंभ संपन्न झाला होता. ह्या लेखानंतर, मुकेश यांच्याबरोबर व्यतित केलेल्या आधल्या म्हणजेच शेवटच्या रात्रीचा, श्री. कामथ यांनी दिलेला वृत्तांतही जरूर वाचावा. वाचकांना तो वेधक आणि मन हेलावणारा वाटेल.

मुकेश यांच्या ध्वनिमुद्रित केलेल्या ९९४ गाण्यांपैकी काही गाण्यांच्या पहिल्या ओळींची यादी पुढे दिली आहे. त्यांच्या गाण्यांची समग्र आकडेवारी हवी असल्यास श्री. हरिष रघुवंशी यांनी संकलित केलेल्या फिल्मोग्राफीमध्ये मिळू शकेल.

Just a few songs of Mukesh.

First the sad ones:

Mehlon ne chheen liya (with Lata in Zabak)
Tere pyar ko is tarah se (Maine Jeena Seekh Liya)
Do roz mein woh pyaar ka aalam (Pyar Ki Raahen)
Dost dost na raha (Sangam)
Chhoti se yeh zindagaani re (Aah)
Aankhon mein teri yaad liye ja raha (Hamari Yaad Ayegi)
Hum chal rahe the (Duniya Na Maane)
Jab gham-e-ishq sataata hai (Kinare Kinare)
Aaja re ab mera dil pukaara (with Lata in Aah)
Jo pyaar tune mujhko diya tha (Dulha Dulhan)
Teri yaad dilse (Hariyali Aur Raasta)
Bhool gaye kyon deke sahara (with Shamshad in Anokhi Ada)
O jaane wale ho sake to (with chorus in Bandini)
Yeh mera deewanapan hai (Yahudi)
Aansoo bhari hain (Parwarish)
Mere toote hue dilse (Chhalia)
Mujhko is raat ki tanhai mein (Dil Bhi Tera Hum Bhi Tere)
Waqf karta jo wafa (Dil Ne Pukara)
Main to ik khwab hoon (Himalaya Ki Gode Mein)
Mujhe tumse kuchh bhi na chahiye (Kanhaiya)
Haan deewana hoon main (Saranga)
Saranga teri yaad mein (Saranga)
Mujhe raat din yeh khayal hai (Umar Qaid)
Jaoon kahaan bata aye dil (Chhoti Behen)
Wafa jinse ki (Pyaar Ka Saagar)
Hum tujhse muhabbat karke sanam (Awara)
Chhod gaye baalam (With Lata in Barsaat)
Bhooli hui yaado (Sanjog)
Laakhon taare aasmaan mein (with Lata in Hariyali Aur Raasta)
Chal ri sajni (with chorus in Bambai Ka Babu)
Bhoole se muhabbat kar baitha (Dil Hi To Hai)
Aa laut ke aaja mere meet (Rani Rupmati)
Apni bhi kya zindagi (Aas Ka Panchhi)
Dil jalta hai to jalne de (Pehli Nazar)
Jhoomti chali hawa (Sangeet Samraat Tansen)
Aapne yoonhi dillagi ki thi (Mehndi Lagi Mere Haath)

And some love tracks:

Bade armaanose rakhha hai (with Lata in Malhar)
Tumhari mast nazar (with Lata in Dil Hi To Hai)
Tum rootthi raho (with Lata in Aas Ka Panchhi)
Kisi nargisi nazar ko dil (Main Nashe Mein Hoon)
Dum bhar jo udhar moonh phere (with Lata in Awara)
Jaane na nazar (with Lata in Aah)
Yeh wada karo chaand ke saamne (with Lata in Raj Hatth)
Dil ki nazar se (with Lata in Anari)
Jaana tumhare pyar mein (Sasural)
Chaand aahen bharega (Phool Bane Angare)
Phir na keeje meri gustaakh (with Asha in Phir Subha Hogi)
Ek raat mein do-do chaand khile (with Lata in Barkha)
Kuchh sher sunaata hoon main (Ek Dil Sao Afsaane)
Sochta hoon yeh kya kiya maine (with Lata, Hamari Yaad Ayegi)
Dil tadap tadap ke (with Lata in Madhumati)
Main khushnaseeb hoon (Tower House)
Hum aaj kahin dil kho baithe (Andaaz)

And some general songs:

Dil jo bhi kahega (Dil Hi To Hai)
Hum hain to chaand aur taare (with chorus in Main Nashe Mein Hoon)
Mini mini chhi chhi (with Lata in Kathputli)
Kisiki muskrahaton pe ho nissar (Anari)
Khayalon mein kisike (with Geeta Dutt in Bawre Nain)
Tu kahe agar (Andaaz)
Zindagi khwab hai (Jaagte Raho)
Suhaana safar aur yeh mausam (Madhumati)
Woh subha kabhi to (with Asha, Phir Subha Hogi)
Mera joota hai Jaapaani (Shri 420)
Aa ab laut chalen (with Lata & chorus, Jis Desh Mein Ganga Behti Hai)
Aye jaan-e-jigar, dil mein (Aaram)
Aye pyaase dil bezubaan (Begunaah)
Bahut diya denewaale ne tujhko (Surat Aur Seerat)
Chhodo kal ki baaten (with chorus in Hum Hindustani)
Sab kuchh seekha humne (Anari)
Tum mujhe bhool bhi jao (with Sudha in Didi)
Duniya walon se door (with Lata in Ujala)
Dil ne use use maan liya (Santaaan)

(क्रमशः)

- माणेक प्रेमचंद

('Yesterday's Melodies Today's Memories' या पुस्तकातून.)

NOTE: Among the many things India can be proud about is the wonderful music that was made in the Hindi cinema of yesteryear. Songs that touched (and still touch) the hearts of many millions of people who understand Hindustani. No matter where we were, inside or outside the country, and whether we were old or young, rich or poor, fat or thin, there were songs that kept us enjoying them. Or making life more bearable, at the least. “Yesterday's Melodies Today's Memories” is a biographical salute to all the main singers, composers, and songwriters who put out these melodies, from the start in 1931, till about 1970.

Manek Premchand's second book was “Musical Moments From Hindi Films”, which celebrated 75 years of sound (and music) in Hindi Films. The author next wrote another music book called “Romancing The Song”, which traces the history and changing face of lyrics in Hindi Cinema, right from 1931 till now.

After that, he wrote a third of the biography of the santoor maestro Pandit Shiv Kumar Sharma, outlining in some details the great musician’s role in Hindi cinema, both as an instrumentalist and a composer.

His latest book “Talat Mahmood, The Velvet Voice” was released in May 2015. To buy his books, or otherwise write to the author, his email address is manekpremchand@gmail.com